

EGY TÁVOLBA SZAKADT TESTVÉR, SUHAJDA LAJOSNÉ MENRÁTH IRÉN VISSZAEMLEKÉZÉSE

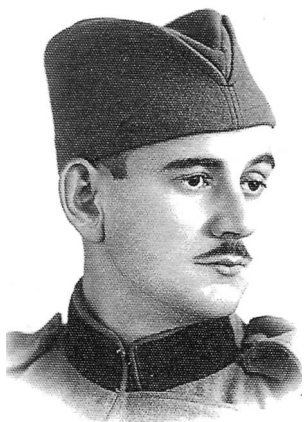
Lejegyezte: Bank Barbara történész
A Menráth család

Édesapámat Menráth Mátyásnak hívták, édesanyámat Bittlingmayer Annának. Az apám legfiatalabbik testvére, az I. világháborúban az olasz fronton elesett, Menráth Györgynek hívták. Édesapám idősebbik öccsét Menráth Józsefnek hívták. Nagyon híres temesvári szabó volt, ott élte le az életét. Temesvár központjában volt egy szabó szalonja. Két lánya volt, az egyik Menráth Edit, ő műszaki rajzoló lett, a másik pedig gimnáziumi tanár lett. Később nősült, a felesége pedig a postán dolgozott. Az édesanyám szülei Lugos mellett laktak, Dobosdián. A Bittlingmayer nagybátyám kikerült az orosz frontra és ott eltűnt. Bittlingmayer Jakob volt az anyai nagyapám neve.

Négyen voltunk testvérek. Menráth János 1914. április 28-án született. A nővérem Menráth Anna, Dobricán született, 1918. június 22. Az ő férje, Vass János, Pancsován született 1912. március 17-én. A bátyám, a Menráth Ferdinánd (Nándor) 1919. augusztus 31-én. Én pedig Menráth Irén, 1928. április 29-én születtem. Az anyám öccsének akartak odaadni. El is jött a nagybátyám és a Fini tanti, hogy elvisznek, de három hónap után, az édesanyám már nem adott. Az édesapám, 1910-ben került a MÁV-hoz, 1934-35-ig a kiscsombosi állomáson dolgozott irányítóként. Majd utána Dragutinovóba kerültünk. Versecen volt a szüleimnek egy házuk és szőlőjük. Az volt a tervük, ha nyugdíjba megy a Tata, akkor odaköltöznek. A terv nem sikerült, mert a háború közbeszólt. A nővérem és a Nándor bátyám (mi Ferinek neveztük, a falubeliek Nándornak, mert a rendes neve Ferdinánd volt) Palánkára jártak polgári iskolába kis vonattal Gombosról. A Jani bátyám nem tudom, hogy hova járt gimnáziumba. Nem volt a közelben gimnázium, ezért bentlakásos gimnáziumba járt talán Zomborba??? Ő is keverte az iskolákat, mert az édesapámat hol ide, hol oda helyezték, így több helyre járt. A polgári és

Menráth család 1935-ben: Nándor, Anna, Lajos (János) ülnek: B. Anna, Irén, Mátyás

Menráth János szerb katonai egyenruhában

a gimnázium között annyi volt, hogy az egyik négy éves, a másik nyolc éves volt. A polgáriban németül tanultam, a gimnáziumban franciául. Amikor én is elkezdtem járni iskolába, akkorra már az édesapámat Szanádról, Gradistére helyezték, akkor én Panyádra jártam polgáriban, mert csak ott volt polgári. A szüleimmel 13 éves koromig csak németül beszéltem, mert akkoriban a szerbek szívesebben elviselték a németet, mint a magyart.

Amikor a németek megszállták a szerb-horvát-szlovén királyságot, akkor mi a horvát részen, Gradistén laktunk. Vass Jánost pedig Garcsinba helyezték, mert ő is szerb vasutas volt.

1941 – A történetet az én bátyám mesélte el 1944-ben. Szerencsére utána elköltöztek onnan. A Ferdinánd bátyámról (...) amikor a szerbek megszimatozták, hogy Hitler megtámadja Jugoszláviát, akkor is voltak kegyetlenségek, ez Szanádon történt. Olyan trüffel, hogy – mert az én bátyám, ő úgy volt a faluba elkönyvelve, hogy német, a felesége, Gertrúd is német volt – be kellett szolgáltatni a rádiókat. Szanádon vegyes község volt, voltak magyarok németek, szerbek. A bátyám papucsban fogta a rádiót a hóna alá, és az iskolába, ahová el kellett vinni a rádiókat, ő odavitte és ott fogták. Mivel földművesek voltak, parasztok. Sok jómódú sváb volt már ott, hozták a rádiókat letették, de ki már nem mehettek. Összegyűjtötték az iskolában a falu svábjait. Estefelé odarendeltek egy ponyvás teherautót. A férfiakat felpakolták, a sógornóm, Gertrúd félidős terhes volt az Erikával amikor várta-várta a férjét, de nem jött. Elment megkeresni a férjét és vitte utána a cipőjét. Nem engedték be az iskola területére.

Teherautóra rakták és elvitték a férfiakat Zentára. Zenta kb. 5-6 kilométerre volt innen. (Szüleim akkor Dragutinovón laktak és a nővéremnek én vittem onnan vonattal zöldséget és ami a kertben megtermett.) Elvitték őket Zentára, át a hídon. A hídtól nem messze volt egy katonai kaszárnya. Arra már nem emlékszem, hogy hány napig voltak a kaszárnyába, de azon gondolkodtak, hogy hogyan fogják az összegyűjtött svábokat likvidálni. Kitalálták azt, hogy felrobbantják a zentai hidat. A terv az volt, hogy ezeket az embereket felhajtják a hídra, a hidat aláaknázzák és a híddal együtt felrobbantják majd az összegyűjtött embereket. Volt egy jóakarójuk, egy őrmester. Valószínű, hogy a kaszárnyában nem tudták, hogy ő nem szerb, vagyis lehet, hogy szerb volt az apja, mert szerb neve lehetett elég az, hogy odament a szanádiakhoz, akik egy terembe voltak összegyűjtve, szalmán a földön aludtak. Ő odament hozzájuk és azt mondta, hogy „Emberek én innen kiviszlek benneteket, megmentelek titeket, mert benneteket likvidálni akarnak.” De senkinek egy árva szót nem mondhattok, mert az én életembe is kerül. A parancs úgy van, hogy este ki kell benneteket hajtani a hídra. Be is esteledett, az őrmesternek volt papírja és engedélye, hogy elhagyhatja ezekkel az emberekkel a kaszárnyát. De nem a híd felé, hanem sötét utcákra vezette a szanádiakat. Ekkor már elsötétítés volt, mert a német támadás miatt ezt kellett és kijárási tilalom is.

Bevezette őket egy sötét utcába és azt mondta nekik, hogy menjenek szanaszét, meneküljenek, amerre tudnak. Szétszaladtak az emberek.

Az én bátyám nem tudott kerítést mászni és ilyeneket, mert neki hiányoztak az ujjai az egyik kezén, mivel hentesnek tanult és egyszer a villanymotoros húsdarálóba belekerültek az ujjai és letépte 4 ujját. Minden ajtó, kapu zárját kipróbálta, hogy nyílik e. Az egyik asztalosműhely ajtaja nyitva volt, ami az utcára nyílt és oda bement. Nem tudta, hogy kinek az üzlete, magyaré, vagy szerbé. A satupad alá bújt és maga alá húzta a forgácsot. Ott feküdt egész reggelig, amíg ki nem virradt. Jött az asztalosmester és a segédei, akik magyarul beszéltek. Ekkor a bátyám föllélegzett és kiszólt a satupad aló, hogy ne ijedjenek meg, kijön a satupad alól és elmeséli a történetét. Ott maradt az asztalosmesternél 3-4 napot, amíg a német csapatok bevonultak Zentára és környékére. Ezt követően, amikor már úgy érezte, hogy biztonságos az út, elment a Tisza partra és csónakkal tudott átmenni a másik partra, mert akkorra már a szerbek felrobbantották a hidakat. De megtudta azt, hogy egy másik faluból származó embereket tényleg föl akarták hajtani a hídra, a hídőrök pedig felszólították őket, hogy álljanak meg, miközben a szerb katonák hátulról hajtották őket felfelé. A hídőr kiabált, hogy a robbantásig már csak öt perc maradt hátra. Akkor pánik keletkezett az emberek között és mindenki szaladt jobbra-balra, egyszer csak a híd pedig fölrobbant. Amikor átért a Tisza túloldalára, hazagyalogolt. A család nagy része 1941-ben jött át Magyarországra.

1944-1945 – Amikor pedig a németeket nyomták kifelé és jöttek be szovjet csapatok és a Tito partizánjai, akkor a Feri bátyám azt mondta, hogy bajok lesznek, el kell menni. A szomszédokhoz vitték a bútorokat, még ott voltak, amikor látták, hogy a szomszédok verekedtek az ő ingóságáikért. A szekérre két láda, inkább ruhaneműt tettek. A zentai állomáson volt egy menekültvonat, és arra felszálltak. A Feri bátyám onnan telefonálhatott a börgöndi állomásra, hogy szóljanak nekünk, hogy jön a családjával hozzánk Börgöndre. Meg is érkeztek, majd Godisán letelepedtek. A németeket aztán internálótáborba gyűjtötték. Versecen apámék a házat kiadták bérbé és az ügyvéd, aki kezelte és intézte az ügyeket, beszedte a házbért és gyűjtötte. Mikor megtudtuk, hogy a Gertrúd családja táborban van és éheznek, akkor a Tatám írt ennek az ügyvédnek, hogy ebből a pénzből küldjön a Gertrúd családjának csomagot a táborba, így tudták a többiek túlélni az internálótábort. De a Gertrúd húga, a Rézi éhenhalt, illetve az egyik unoka is. (A Gertrúd Menráth Ferdinánd felesége)

Az Öcsi (Menráth Ferdinánd legkisebb gyermeke, aki már Magyarországon született) annyit mondott nekem, hogy az öregapját (anyai nagyapját) tarkón lőtték. Összegyűjtötték a férfiakat és azt mondták, hogy aki beteg, lépjen ki. A kilépett embereket elvitték és lelőtték.

Menráth Irén 1943-ban

A könyv megjelenését munkájukkal és adományaikkal támogatták

Erdudacz Antal (Szabadka)

Hecskó Zoltán (Zenica Bosznia-Hercegovina)

Kovács Emil és Edit (Gombos)

Kovács Róbert (Melbourne)

Maros Zoltán (Párizs)

SCHMITT PÁL
(volt köztársasági elnök)

Pannónia Print Kft

Suhajdáné Menráth Irén (Hosszúhetény)

dr. Tatár Mária Magdolna (Osló)

